

BARAZI TANI

Raport monitorimi për qasjen
e grave nga komunitetet e
margjinalizuara në
mekanizmat për mbrojtje nga
diskriminimi

2026

Civica Mobilitas është një projekt i Qeverisë Zvicerane për të mbështetur shoqërinë civile në Maqedoninë e Veriut, i zbatuar nga Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar (MCIC), NIRAS nga Danimarka dhe FCG nga Suedia. Qëllimi i programit është ndryshimi shoqëror në Maqedoninë e Veriut që nxitet nga një sektor i fortë civil, qytetarë aktivë dhe bashkëpunim i mirë me autoritetet, duke rezultuar në një hapësirë qytetare të zgjeruar, organizata më të qëndrueshme të shoqërisë civile dhe qeverisje më transparente, të përgjegjshme dhe gjithëpërfshirëse sociale në nivel qendror dhe lokal.

Civica Mobilitas është një projekt i Qeverisë Zvicerane, i zbatuar nga MCIC, NIRAS dhe FCG. Mendimet e shprehura këtu nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Qeverisë Zvicerane, Civica Mobilitas ose organizatave që e zbatojnë atë.

Botuesi:

Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut
përfaqësuar nga Prof. Dr. Neda Zdraveva

Autori:

Aleksandra Trajanovska

Viti i botimit: 2026

Vendi i botimit: Shkup

Numri i faqeve: 27

Përmbajtja

1. Përmbledhje ekzekutive	1
2. Hyrje dhe kontekst	3
3. Metodologjia e monitorimit	6
4. Pengesa sistemike në qasjen ndaj mbrojtjes nga diskriminimi në Maqedoninë e Veriut: Perspektivë gjinore dhe interseksionale	8
5. Analiza e të dhënave nga monitorimi (Korrik 2024 - Shtator 2025)	12
5.1. Numri i ankesave të paraqitura nga gratë	12
5.2. Numri i ankesave të paraqitura nga gratë nga Rajoni planor i Shkupit	13
5.3. Mënyra e paraqitjes së ankesave	14
5.4. Shkallë e ulët e diskriminimit të vendosur	16
5.5. Diskriminimi interseksional	17
5.6. Mendimet e KPMD-së për rastet e diskriminimit të paraqitura nga gra nga komunitetet e marginalizuara në Rajonin planor të Shkupit (2025)	18
6. Bashkëpunimi me KPMD-në dhe padia actio popularis	20
6.1. Padia actio popularis si mekanizëm strategjik për mbrojtjen nga diskriminimi	20
7. Përfundime dhe Rekomandime	24
Literatura e përdorur	27

1. Përmbledhje

ekzekutive

Ky raport monitorimi analizon qasjen dhe efektivitetin e mekanizmave për mbrojtje nga diskriminimi në Republikën e Maqedonisë së Veriut, me fokus të veçantë në qasjen e grave nga komunitetet e marginalizuara në procedurat para Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMD). Edhe pse korniza ligjore është formalisht e harmonizuar me standardet evropiane dhe ndërkombëtare, gjetjet tregojnë se ekziston një hendek i konsiderueshëm ndërmjet barazisë normative dhe qasjes reale në mbrojtje në praktikë.

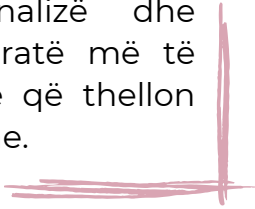
Gjatë periudhës së monitorimit nga korriku 2024 deri në shtator 2025, para KPMD-së janë paraqitur gjithsej 643 ankesa. Prej tyre, 234 ankesa (36%) janë paraqitur nga gratë. Vetëm 14 ankesa, përkatësisht rreth 2% e numrit të përgjithshëm, janë paraqitur nga gra nga komunitetet e marginalizuara, dhe atë ekskluzivisht nga gra nga zonat rurale. Kjo e dhënë tregon për një padukshmëri serioze institucionale të grave që përballen me forma të shumëfishta të diskriminimit.

Në periudhën e analizuar, diskriminimi është konstatuar vetëm në 9 raste sipas ankesave të paraqitura nga gratë, që përfaqëson rreth 3,8% të të gjitha ankesave të paraqitura nga gratë. Nga këto raste, vetëm 2 janë njohur si diskriminim interseksional. Në asnjë ankesa të paraqitur nga gra nga komunitetet e marginalizuara nuk është konstatuar diskriminim. Këto shifra nuk tregojnë mungesë të diskriminimit, por një aftësi të kufizuar të sistemit për të njohur dhe adresuar format komplekse të pabarazisë me të cilat përballen këto gra.

Për më tepër, më shumë se gjysma e ankesave të paraqitura nga gratë (52%) vijnë nga Rajoni planor i Shkupit, gjë që tregon për një pabarazi të theksuar territoriale në përdorimin e mekanizmave për mbrojtje. Gratë nga zonat rurale dhe të largëta i drejtohen Komisionit dukshëm më rrallë, gjë që tregon për ekzistimin e pengesave gjeografike, informuese, ekonomike dhe institucionale. Shkalla e lartë e ankesave të refuzuara (33% e ankesave të paraqitura nga gratë) hap gjithashtu pyetje lidhur me qasjen dhe kuptueshmërinë e procedurave.

Gjetjet nga monitorimi çojnë në përfundimin se sistemi për mbrojtje nga diskriminimi, në formën e tij aktuale, siguron qasje formale, por jo edhe barazi thelbësore. Përfaqësimi i ulët i grave nga komunitetet e marginalizuara, mungesa e diskriminimit të konstatuar te këto grupe dhe zbatimi i kufizuar i qasjes interseksionale tregojnë për nevojën e përmirësimeve strukturore në praktikën institucionale.

Raporti bën thirrje për kalim nga mbrojtja deklarative në mbrojtje efektive, përmes aktiviteteve proaktive në terren, thjeshtësimi të procedurave, sigurimit të mbështetjes juridike të qasshme, mbledhjes sistematike të të dhënave të ndara sipas gjinisë dhe grupeve, si dhe institucionalizimit të qasjes interseksionale në analizë dhe vendimmarrje. Pa masa të tilla, ekziston rreziku që gratë më të cenueshme të mbeten jashtë sistemit të mbrojtjes, gjë që thellon përjashtimin e tyre social dhe minon besimin në institucione.

2. Hyrje dhe kontekst

K Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMD) paraqet një mekanizëm kyç të pavarur institucional për mbrojtjen e të drejtës për barazi dhe mosdiskriminim në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Si organ kombëtar për barazi, Komisioni ka kompetencë të veprojë sipas ankesave për diskriminim, të konstatojë ekzistimin e diskriminimit, të japë mendime dhe rekomandime, si dhe të kontribuojë në avancimin e politikave dhe praktikave kundër diskriminimit.¹

Qasja në KPMD si mekanizëm jashtëgjyqësor për mbrojtje nga diskriminimi ka rëndësi të veçantë për persona dhe grupe që përballen me pabarazi sistematike, qasje të kufizuar në drejtësi ose mosbesim ndaj institucioneve. Në këtë drejtim, analiza e paraqitësve, koha dhe mënyra e përdorimit të mekanizmave para Komisionit, si dhe rezultatet e procedurave, përbëjnë një tregues të rëndësishëm për efektivitetin, funksionalitetin dhe qasjen reale të sistemit për mbrojtje nga diskriminimi në praktikë

Pavarësisht ekzistimit të një kornize ligjore relativisht solide për barazi dhe mosdiskriminim, pabarazia gjinore vazhdon të paraqesë një problem të rëndësishëm strukturor në shoqërinë maqedonase. Gratë përballen me forma të ndryshme të diskriminimit në fusha si punësimi dhe marrëdhëniet e punës, qasja në shërbime publike, mbrojtja shëndetësore dhe sociale, si dhe në kuadër të marrëdhënieve familjare dhe private.

Veçanërisht shqetësuese është gjendja e grave që i përkasin komuniteteve të marginalizuara, të cilat pabarazia gjinore shpesh ndërthuret me baza të tjera të diskriminimit, si statusi social, vendbanimi, gjendja shëndetësore, orientimi seksual ose identiteti gjinor. Këto forma të ndërthurura të diskriminimit e vështirësojnë ndjeshëm qasjen e tyre në mbrojtje juridike efektive dhe mbështetje institucionale.

Fokusi i këtij monitorimi dhe raporti është i orientuar drejt grave nga komunitetet e marginalizuara, ndër të cilat përfshihen gratë nga zonat rurale, gratë që i përkasin komunitetit LGBTI, gratë që përdorin drogë, punëtoret e seksit, gratë e dënuara dhe gratë e pastreha. Këto grupe janë të ekspozuara ndaj formave të shumëfishta dhe të ndërlidhura të përjashtimit, stigmatizimit dhe diskriminimit.

¹ Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (2020)

Edhe pse legjislacioni parashikon qasje të barabartë në mbrojtje për të gjithë, në praktikë këto gra rrallë paraqiten si paraqitëse të ankesave para KPMD-së. Prandaj, numri i ulët i ankesave nga gratë e komuniteteve të marginalizuara nuk duhet të interpretohet si mungesë e diskriminimit, **por si indikator i qasjes së kufizuar në drejtësi dhe në mbrojtje institucionale.**

Koncepti i diskriminimit interseksional i referohet situatave në të cilat një person është i ekspozuar ndaj diskriminimit mbi bazën e disa karakteristikave personale njëkohësisht, ku efektet e këtyre bazave nuk mund të shqyrtohen veçmas. Për gratë nga komunitetet e marginalizuara, diskriminimi interseksional përbën një realitet që ndikon ndjeshëm në përvojën e tyre të përditshme.

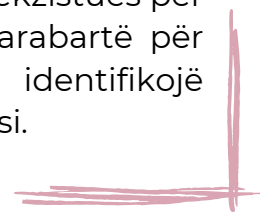
Në kontekstin e veprimit të KPMD-së, njohja dhe konstatimi i diskriminimit interseksional është me rëndësi kyçe për sigurimin e barazisë thelbësore, e jo vetëm formale. Megjithatë, praktika tregon se raste të tilla ende identifikohen rrallë, gjë që imponon nevojën për një analizë më të thellë të kapaciteteve institucionale dhe të qasjeve ndaj këtyre formave komplekse të diskriminimit.

Ky monitorim dhe raport janë realizuar në kuadër të projektit “**Barazi Tani – Fuqizimi i komuniteteve të marginalizuara për përfshirje sociale dhe mosdiskriminim**”, i cili ka për qëllim të kontribuojë në përmirësimin e qasjes në drejtësi dhe në forcimin e mekanizmave për mbrojtje nga diskriminimi për grupet më të cënueshme në shoqëri.

Përmes ndjekjes sistematike të veprimit të KPMD-së, projekti synon të sigurojë dëshmi të bazuara në të dhëna, të cilat do të shërbejnë si bazë për përfqësim, përmirësimin e praktikave institucionale dhe avancimin e politikave publike në fushën e barazisë dhe mosdiskriminimit. Në këtë kuptim, ky raport paraqet një urë ndërmjet **gjetjeve kuantitative nga monitorimi dhe përfundimeve dhe rekomandimeve kualitative**, të orientuara drejt realizimit të qëllimeve të programit Civica Mobilitas dhe më gjerë – drejt ndërtimit të një shoqërie më përfshirëse.

Ky raport, si dokument përfundimtar i procesit të monitorimit, paraqet bazë për analiza të mëtejshme të trendeve, identifikimin e dobësive strukturore dhe formulimin e rekomandimeve konkrete të orientuara drejt përmirësimit të qasjes në drejtësi për gratë nga komunitetet e marginalizuara.

Qëllimi i këtij monitorimi është të përcaktojë nëse sistemi ekzistues për mbrojtje nga diskriminimi siguron qasje reale dhe të barabartë për gratë nga komunitetet e marginalizuara, si dhe të identifikojë pengesat strukturore që e kufizojnë qasjen e tyre në drejtësi.

3. Metodologjia e monitorimit

Monitorimi i veprimit të Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMD) në lidhje me mbrojtjen nga diskriminimi të grave nga komunitetet e marginalizuara u realizua nga Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut, në bashkëpunim me Komisionin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, në kuadër të projektit “Barazi Tani – Fuqizimi i komuniteteve të marginalizuara për përfshirje sociale dhe mosdiskriminim”.

Monitorimi u zhvillua në **nivel tremujor**, në periudhën nga **korriku 2024 deri në vitin 2025**, me qëllim që të ndiqen trendet dhe praktikat në veprimin e KPMD-së, si dhe qasja e grave nga komunitetet e marginalizuara ndaj mekanizmave për mbrojtje nga diskriminimi

Burimet e të dhënave

Të dhënat e përdorura për monitorimin janë mbledhur nga:

- të dhëna të siguruara nga KPMD për ankesat e paraqitura dhe të zgjidhura;
- raporte tremujore dhe vjetore të KPMD-së të disponueshme publikisht;
- të dhëna të marra përmes komunikimit dhe bashkëpunimit të drejtpërdrejtë me KPMD;
- të dhëna të marra nga puna në terren përmes paraprofesionisteve juridike të angazhuara.

Indikatorët për ndjekje

Monitorimi ishte i fokusuar në ndjekjen e indikatorëve të mëposhtëm:

- numri i përgjithshëm i ankesave të paraqitura para KPMD-së;
- numri i ankesave të paraqitura nga gratë;
- numri i ankesave të paraqitura nga gra që i përkasin komuniteteve të marginalizuara;
- shpërndarja gjeografike e paraqitëseve (me fokus të veçantë në Rajonin planor të Shkupit);
- mënyra e paraqitjes së ankesave (online ose në mënyrë konvencionale);

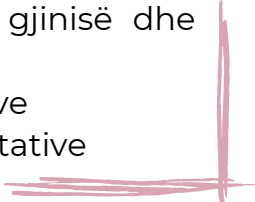
- numri i ankesave të hedhura poshtë të paraqitura nga gratë, përfshirë edhe nga gratë e marginalizuara;
- numri i rasteve në të cilat KPMD ka konstatuar diskriminim, përfshirë edhe diskriminimin interseksional.

Mënyra e përpunimit dhe prezantimit të të dhënave

Të dhënat e mbledhura u sistematizuan dhe u analizuan në nivel tremujor, ndërsa gjetjet dhe rezultatet u prezantuan përmes infografikëve, të cilat u publikuan publikisht në faqen e internetit të Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut.

Të dhënat u analizuan në mënyrë të përmbledhur me qëllim që të identifikohen trendet, sfidat strukturore dhe praktikat në qasjen e grave nga komunitetet e marginalizuara në mbrojtje nga diskriminimi, si dhe të formulohen përfundime dhe rekomandime të bazuara në dëshmi.

Kufizimet e monitorimit

- Të dhënat bazohen në informacionet e dorëzuara nga KPMD
 - Mungesë e statistikave të detajuara të ndara sipas gjinisë dhe grupeve
 - Nuk ka qasje të plotë në arsyetimet e të gjitha vendimeve
 - Monitorimi është kuantitativ, pa analizë të thelluar kualitative
-

4. PENGESAT SISTEMIKE NË QASJEN NDAJ MBROJTJES NGA DISKRIMINIMI NË MAQEDONINË E VERIUT: PERSPEKTIVË GJINORE DHE INTERSEKSIONALE

Edhe pse Maqedonia e Veriut gjatë dekadës së fundit ka avancuar ndjeshëm kornizën e saj normative në fushën e barazisë dhe mosdiskriminimit, zbatimi praktik i këtyre standardeve mbetet i kufizuar, veçanërisht kur bëhet fjalë për gratë nga komunitetet e marginalizuara. Përputhshmëria formale me standardet evropiane dhe ndërkombëtare jo gjithmonë rezulton me mbrojtje efektive dhe qasje në drejtësi. Hendeku ndërmjet kornizës ligjore dhe qasjes faktike në mekanizmat e mbrojtjes paraqet një sfidë kyçe strukturore.

Raporti vjetor i Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi për vitin 2024 tregon një rritje të caktuar të rasteve të paraqitura, por njëkohësisht zbulon kufizime strukturore në qasjen ndaj mekanizmave të mbrojtjes. Sipas të dhënave zyrtare, Komisioni ka punuar në gjithsej 485 lëndë, prej të cilave 48% kanë përfunduar me konstatim të diskriminimit, ndërsa 52% janë hedhur poshtë ose nuk janë trajtuar, më së shpeshti për shkak të pengesave procedurale. Fakti që më shumë se gjysma e lëndëve nuk arrijnë deri te vendimmarrja meritore hap pyetje lidhur me qasshmërinë dhe funksionalitetin e procedurës, veçanërisht për personat që nuk kanë mbështetje juridike ose përvojë institucionale. Kjo tregon se mundësia formale për paraqitjen e një ankese jo gjithmonë shndërrohet në mundësi reale për të marrë mbrojtje juridike.

Raporti vëren se bazat më të shpeshta të diskriminimit kanë qenë përkatësia kombëtare, karakteristikat personale dhe gjinia, por aspekti gjinor rrallë është analizuar në mënyrë qendrore në vendimet e marra. Ky fakt është veçanërisht i rëndësishëm duke pasur parasysh se diskriminimi i bazuar në gjini shpesh manifestohet në kombinim me baza të tjera, gjë që kërkon një analizë më të thellë dhe interseksionale.

² Raporti vjetor për punën e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi për vitin 2024 (2025) i disponueshëm në: <https://kszd.mk/wp-content/uploads/2025/04/Годишен-извештај-2024-КСЗД.pdf>

Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi paraqet një instrument kyç juridik që parashikon një listë të gjerë të bazave të mbrojtura, duke përfshirë gjininë biologjike, gjininë, orientimin seksual, identitetin gjinor, aftësinë e kufizuar dhe statusin social. Ligji vendos kompetencën e KPMD-së si organ i pavarur me autorizim për të vepruar sipas ankesave, për të dhënë mendime dhe rekomandime dhe për të iniciuar procedura para organeve kompetente. Megjithatë, efektiviteti i kësaj kornize varet jo vetëm nga vendosja e saj formale, por edhe nga kapaciteti dhe proaktiviteti i institucioneve në zbatimin e saj.

Në praktikë, kufizimet sistematike manifestohen përmes informimit të pamjaftueshëm të qytetarëve për të drejtat e tyre dhe për procedurat para Komisionit, burimeve të kufizuara institucionale dhe zbatimit të pamjaftueshëm të rekomandimeve. Mungesa e informacioneve të qasshme dhe të kuptueshme i prek veçanërisht gratë nga zonat rurale, gratë romë dhe gratë nga komunitetet e marginalizuara, të cilat shpesh përballen me varësi ekonomike, mobilitet të kufizuar dhe qasje të vështirësuar në mbështetje juridike. Në rrethana të tilla, iniciimi i procedurës paraqet një barrë shtesë, e jo një mjet real për mbrojtje.

Maqedonia e Veriut është palë kontraktuese e Konventës për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (CEDAW)³, e cila i obligon shtetet të ndërmarrin masa të përshtatshme për eliminimin e diskriminimit dhe për sigurimin e mbrojtjes së barabartë juridike (neni. 2, 3 dhe 15). Për më tepër, Komiteti CEDAW në Rekomandimin e Përgjithshëm nr.33⁴ thekson detyrimin e shteteve për të siguruar qasje efektive në drejtësi dhe për të eliminuar pengesat strukturore me të cilat përballen gratë. Për më tepër, Charter of Fundamental Rights of the European Union⁵ garanton ndalimin e diskriminimit dhe detyrimin për sigurimin e barazisë gjinore në të gjitha politikat. Raportet e Bashkimit Evropian⁶ vazhdimisht theksojnë se, pavarësisht përparimit në harmonizimin legjislativ, nevojiten përpjekje shtesë në zbatimin, koordinimin institucional dhe forcimin e organeve për barazi përmes pavarësisë financiare, kompetencave hetimore dhe stafit profesional.

³ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave – CEDAW), e miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së më 18 dhjetor 1979, neni. 2, 3 dhe 15.

⁴ Rekomandimi i përgjithshëm nr. 33 për qasjen e grave në drejtësi, Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave, 2015

⁵ Karta e të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian (2000/C 364/01), neni 21.

⁶ Komisioni Evropian, Raporti i progresit për Maqedoninë e Veriut (2025)

Hulumtimet e FRA⁷ tregojnë se një përqindje e konsiderueshme e viktimave të diskriminimit në Bashkimin Evropian nuk i raportojnë rastet tek institucionet kompetente, për shkak të mosbesimit, frikës nga viktimizimi sekondar dhe mungesës së mbështetjes juridike. Tendenca të ngjashme vërehen edhe në Maqedoninë e Veriut. Numri i ankesave nuk e pasqyron përhapjen reale të diskriminimit të bazuar në gjini, gjë që tregon për ekzistimin e pengesave strukturore në qasjen ndaj mbrojtjes, e jo për mungesë të shkeljeve.

Koncepti i interseksionalitetit, i zhvilluar në teorinë juridike për të shpjeguar format e shumëfishta dhe të ndërthurura të diskriminimit, është i njohur në mënyrë eksplicite në Rekomandimin e Përgjithshëm nr. 33 të CEDAW⁸ për qasje në drejtësi. Qasja interseksionale nënkupton njohjen se diskriminimi nuk vepron në mënyrë njëdimensionale. Gruaja që njëkohësisht i përket një pakice etnike, jeton në varfëri ose ka aftësi të kufizuara nuk përballet me një shumë diskriminimesh të veçanta, por me ndërveprimin e tyre, i cili krijon një formë cilësisht të ndryshme dhe më të rëndë të përjashtimit.

Në kontekstin maqedonas, diskriminimi interseksional rrallë njihet në mënyrë eksplicite në praktikën institucionale. Gratë, veçanërisht ato nga kategoritë e cënueshme, përballen me qasje të kufizuara në shërbime shëndetësore, sociale dhe korrektuese-penale, ku pengesat rrjedhin nga kombinimi i gjinisë, statusit socio-ekonomik, përkatësisë etnike ose faktorëve të tjerë. Analizat tregojnë një qasje të fragmentuar, masa korrigjuese të kufizuara dhe mungesë të të dhënave sistematike të ndara sipas gjinisë dhe përkatësisë etnike, gjë që e zvogëlon aftësinë për targetimin e politikave dhe për identifikimin e modeleve strukturore të pabarazisë.⁹ Burimet e kufizuara ndikojnë në mundësinë për veprim proaktiv, monitorim dhe përfaqësim strategjik.

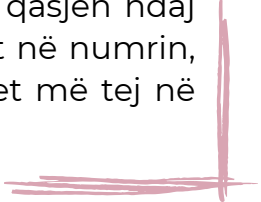
Barazia formale nënkupton trajtim të barabartë para ligjit, por barazia thelbësore kërkon masa aktive për eliminimin e pabarazive strukturore. Standardet ndërkombëtare theksojnë detyrimin e shtetit për të siguruar mjete juridike efektive, masa pozitive, qasje në ndihmë juridike falas dhe trajnim të institucioneve me ndjeshmëri gjinore. Pa këto mekanizma, legjislacioni kundër diskriminimit rrezikon të mbetet deklarativ.

⁷ Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore (FRA), Ankesa EU-MIDIS II

⁸ Rekomandimi i përgjithshëm nr. 33 për qasjen e grave në drejtësi, Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave, CEDAW (2015)

⁹ Vlerësimi i gjendjes së të drejtave të njeriut dhe sundimit të ligjit gjatë kryesimit me OSBE-në, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut, prill 2023.

E përmbledhur, pavarësisht përputhshmërisë formale me standardet ndërkombëtare, zbatimi praktik i kornizës kundër diskriminimit mbetet i kufizuar. Proaktiviteti i pamjaftueshëm institucional, mungesa e të dhënave sistematike dhe zbatimi i rrallë i qasjes interseksionale te gratë e marginalizuara rezultojnë me pabarazi faktike në qasjen ndaj mbrojtjes. Këto pengesa strukture ndikojnë drejtpërdrejt në numrin, strukturën dhe rezultatin e lëndëve, gjë që do të ilustruhet më tej në analizën e të dhënave të monitorimit që vijon.

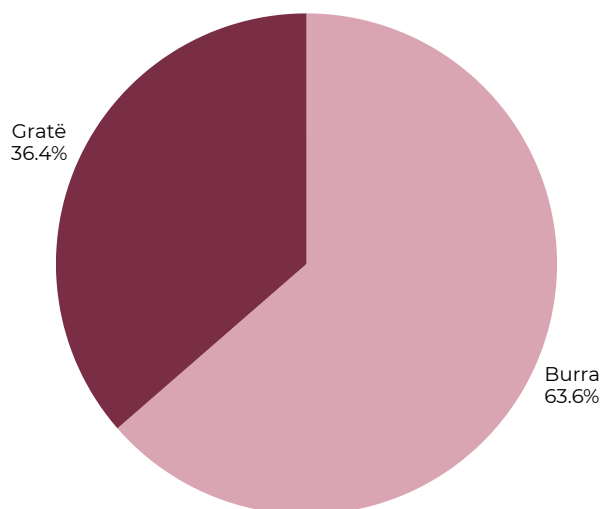

5. ANALIZA E TË DHËNAVE NGA MONITORIMI (KORRIK 2024 – SHTATOR 2025)

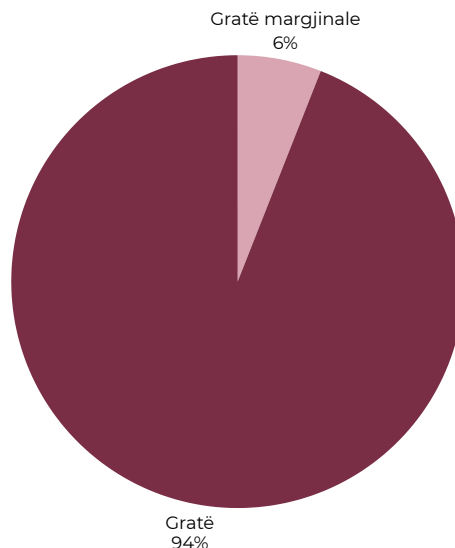
5.1. Numri i përgjithshëm i ankesave të paraqitura para Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi nga gratë

Në periudhën e monitorimit që përfshin gjashtë tremujorë, para Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi janë paraqitur gjithsej **643 ankesa (parashtresa)**. Prej tyre, **234 janë paraqitur nga gratë, që përfaqëson rreth 36% të numrit të përgjithshëm**. Në kuadër të ankesave të paraqitura nga gratë, **vetëm 14 janë paraqitur nga gra nga komunitetet e marginalizuara, përkatësisht ekskluzivisht nga gra nga zonat rurale**. Kjo do të thotë se afërsisht 6% e ankesave të paraqitura nga gratë janë nga gra të marginalizuara, ndërsa në raport me numrin e përgjithshëm të ankesave ato përfaqësojnë rreth 2%. Ky përqindje jashtëzakonisht e ulët tregon për një padukshmëri institucionale të grave që përballen me forma të shumëfishta të diskriminimit.

Totali i ankesave të paraqitura

Peticione të paraqitura nga gratë

Këto të dhëna tregojnë për një realitet shumëplanësh. Nga njëra anë, gratë përbëjnë një pjesë të konsiderueshme të personave që përdorin mbrojtjen institucionale nga diskriminimi, gjë që flet për një nivel të caktuar të njohjes dhe përdorimit të mekanizmave të mbrojtjes. Nga ana tjetër, ato nuk përbëjnë kategorinë dominuese të paraqitësve, gjë që hap pyetje për ekzistimin e pengesave strukturore, sociale ose informuese që e kufizojnë qasjen e tyre në këta mekanizma, pavarësisht faktit se barazia gjinore është e garantuar në mënyrë normative.

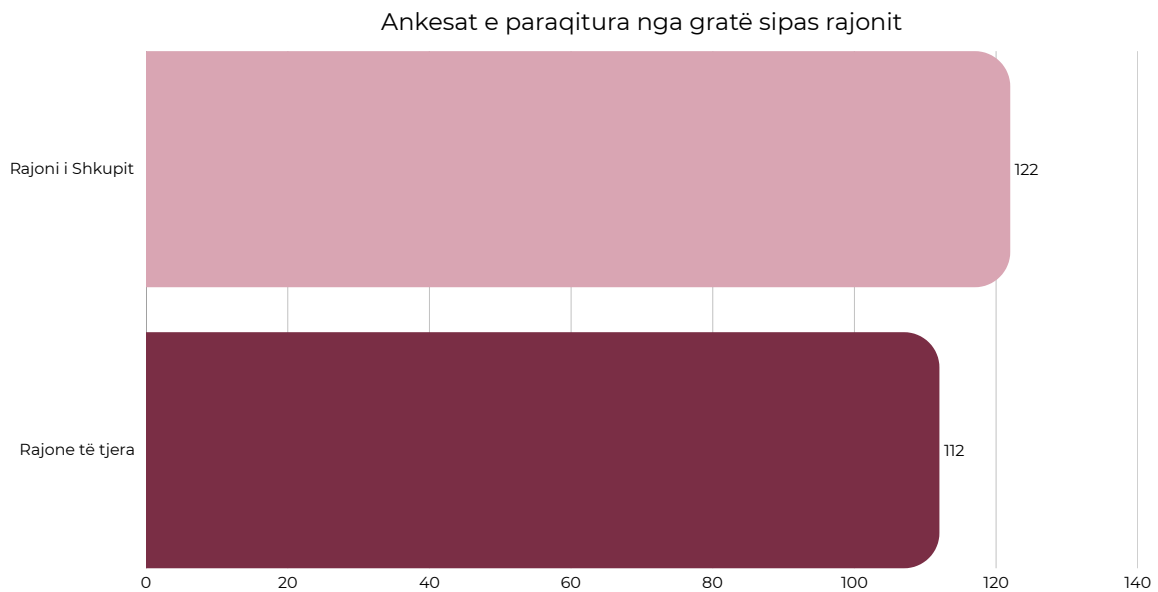
Veçanërisht shqetësuese është përqindja jashtëzakonisht e ulët e ankesave të paraqitura nga gratë nga komunitetet e marginalizuara. Pjesëmarrja prej rreth 2% në numrin e përgjithshëm të ankesave tregon për pengesa serioze në qasje – qoftë për shkak të largësisë gjeografike, mungesës së informimit, varësisë ekonomike, mosbesimit ndaj institucioneve ose frikës nga pasojat. Ky fakt tregon për nevojën e masave proaktive për afrimin e mekanizmave të mbrojtjes të gratë që ndodhen në një pozitë të shumëfishtë të cenueshme.

Për më tepër, në një pjesë të rasteve gratë paraqiten në emër të fëmijëve ose të personave të tjerë, gjë që e thekson rolin e tyre si bartëse të përgjegjësisë familjare dhe sociale. Njëkohësisht, kjo në mënyrë indirekte tregon për cenueshmërinë e kategorive të personave që nuk mund të iniciojnë vetë procedurë, si dhe për faktin se qasja në drejtësi shpesh realizohet në mënyrë të ndërmjetësuar, përmes grave si përfaqësuese primare në familje.

E përmbledhur, të dhënat kuantitative jo vetëm që pasqyrojnë strukturën e paraqitësve, por edhe hapin çështje thelbësore për qasjen reale, barazinë dhe funksionalitetin e sistemit për mbrojtje nga diskriminimi në praktikë.

5.2. Numri i ankesave të paraqitura nga gratë nga Rajoni planor i Shkupit

Nga gjithsej 234 ankesa të paraqitura nga gratë, 122 ankesa, ose rreth 52%, vijnë nga Rajoni planor i Shkupit, gjë që tregon qartë një pabarazi territoriale në përdorimin e mekanizmave për mbrojtje nga diskriminimi. Gratë nga rajonet e tjera, veçanërisht nga zonat rurale, i drejtohen institucioneve për mbrojtje dukshëm më rrallë, gjë që tregon për ekzistimin e pengesave serioze strukturore dhe praktike.

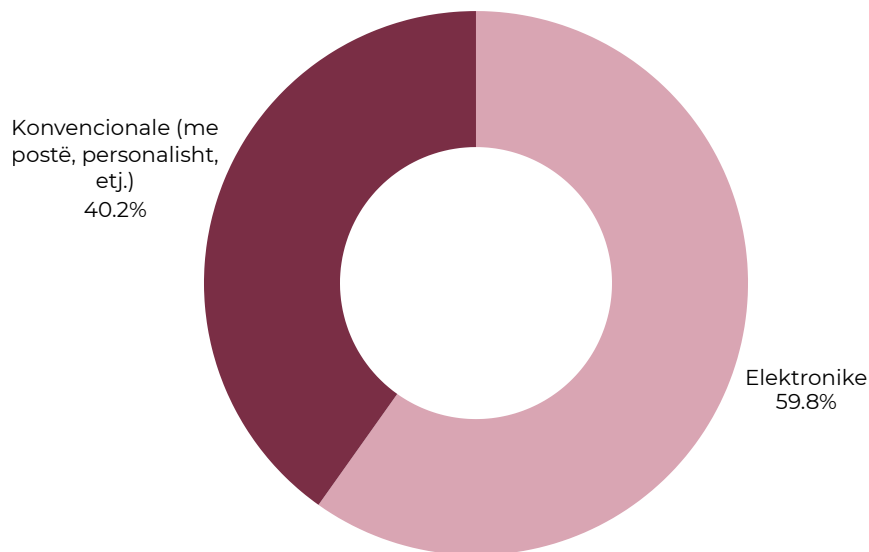
Përfaqësimi i ulët i ankesave nga zonat rurale dhe të marginalizuara nuk mund të interpretohet si mungesë e diskriminimit. Përkundrazi, shumë hulumtime dhe përvoja nga terreni tregojnë se gratë nga zonat rurale, gratë që jetojnë në varfëri dhe ato me qasje të kufizuar në shërbime dhe informacione përballen me forma të shumëfishta të pabarazisë strukturore dhe diskriminimit.

Ky konstatim tregon për disa arsye të përfaqësimit të ulët: informim të pamjaftueshëm për mekanizmat e mbrojtjes, distancë institucionale, mosbesim ndaj mekanizmave, pengesa administrative dhe formale, si dhe mungesë të mbështetjes juridike. Si rezultat, gratë e marginalizuara mbeten në një gjendje të padukshmërisë faktike institucionale, ku të drejtat dhe nevojat e tyre nuk njihen dhe nuk mbrohen në mënyrë adekuate nga sistemi për parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi.

5.3. Mënyrat e paraqitjes së ankesave para Komisionit: kanalet online dhe konvencionale

Analiza e mënyrave të paraqitjes së ankesave të parashtruara nga gratë tregon modele dhe kufizime të rëndësishme në qasjen ndaj sistemit për mbrojtje nga diskriminimi. Nga gjithsej 234 ankesa, 140 janë paraqitur onlajn, ndërsa 94 janë paraqitur në mënyrë konvencionale, gjë që tregon dominimin e mekanizmit elektronik të paraqitjes. Megjithatë, te gratë e marginalizuara dominon më shumë mënyra konvencionale e paraqitjes, gjë që hap çështje serioze lidhur me shkrim-leximin digjital, qasjen në internet, besimin në mekanizmat elektronikë, si dhe nevojën për mbështetje në terren që këto gra të mund t'i përdorin procedurat.

Si të paraqisni ankesa

Për më tepër, më shumë se gjysma e ankesave të paraqitura nga gratë (122 nga 234) vijnë nga Rajoni planor i Shkupit, gjë që tregon një përqendrim të theksuar territorial. Ky fakt e thekson pabarazinë në qasjen ndaj mbrojtjes juridike, e cila nuk shpjegohet vetëm me mundësitë për paraqitje onlajn. Largësia gjeografike, centralizimi institucional dhe mungesa e pranisë lokale të Komisionit krijojnë pengesa shtesë për gratë nga rajonet e tjera.

Në këtë kontekst, analiza hap çështjen mbi natyrën e qasshmërisë së mekanizmave të mbrojtjes: nëse modeli ekzistues siguron qasje reale dhe praktike për të gjitha gratë, apo vetëm qasje formale e cila në praktikë është e kufizuar për ato që përballen me pengesa gjeografike, digjitale dhe strukturore. Këto gjetje tregojnë për nevojën e modeleve të përshtatura të qasjes dhe mbështetjes proaktive, veçanërisht për gratë nga zonat e marginalizuara dhe rurale, me qëllim që të tejkalohen pengesat formale dhe praktike dhe të sigurohet barazi e vërtetë në përdorimin e mekanizmave për mbrojtje nga diskriminimi.

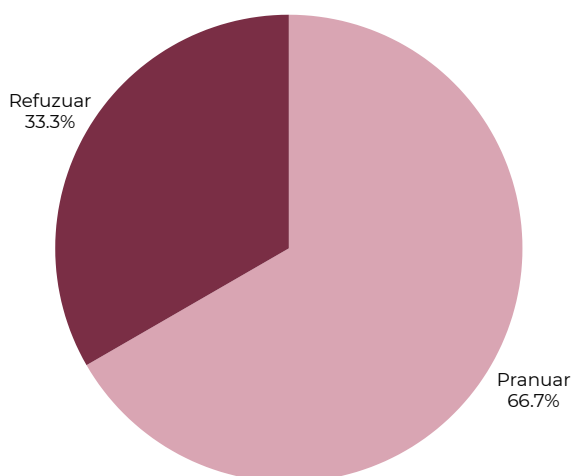
5.4. Shkalla e ankesave të hedhura poshtë të paraqitura nga gratë

Në periudhën e analizuar, gjithsej 78 ankesa të paraqitura nga gratë janë refuzuar, që përfaqëson rreth 33% të të gjitha ankesave të paraqitura nga gratë, përkatësisht pothuajse një e treta. Edhe pse arsyet për hedhjen poshtë mund të jenë të ndryshme – si mungesa e kompetencës, dokumentacion i paplotë ose pengesa të tjera procedurale – vetë niveli i kësaj shkalle tregon për dobësi të mundshme strukturore në qasjen ndaj procedurës.

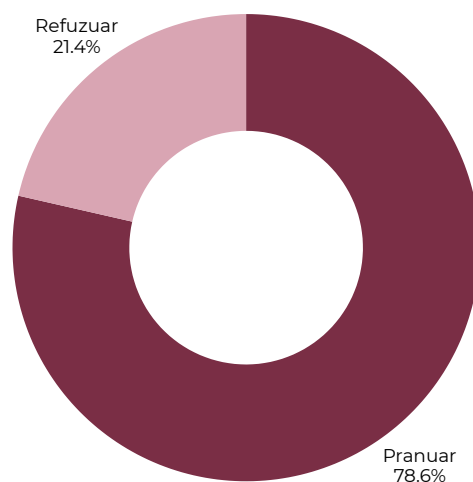
Kjo përqindje hap pyetjen nëse procedurat janë mjaftueshëm të qarta, të kuptueshme dhe të përshtatura për qytetarët, veçanërisht për ata që nuk kanë njohuri juridike ose qasje në mbështetje profesionale. Shkalla e lartë e refuzimit mund të tregojë për formalizëm në veprim, udhëzim të pamjaftueshëm të palëve ose mungesë të ndihmës juridike të përshtatshme gjatë përgatitjes dhe paraqitjes së ankesave.

Te gratë e marginalizuara, 3 nga gjithsej 14 ankesa të paraqitura janë refuzuar, që përfaqëson rreth 21%. Edhe pse në përqindje kjo shkallë është disi më e ulët në krahasim me shkallën e përgjithshme të gratë, në kontekstin e përfaqësimit të tyre jashtëzakonisht të ulët në sistem, çdo refuzim ka një peshë dukshëm më të madhe. Këto gra tashmë përballen me pengesa të shumëfishta – gjeografike, ekonomike, arsimore dhe sociale – për të arritur deri te institucioni. Prandaj, fakti që një pjesë e ankesave të tyre përfundojnë me refuzim e thellon më tej përjashtimin e tyre faktik nga mekanizmat e mbrojtjes.

Ankesat e refuzuara nga gratë

Ankesat nga gratë e marginalizuara u hodhën poshtë

Ky konstatim tregon për nevojën e rishqyrtimit të qartësisë dhe qasshmërisë së procedurave, sigurimit të ndihmës juridike efektive dhe të qasshme, si dhe të rolit proaktiv të Komisionit në udhëzimin dhe informimin e palëve gjatë procedurës. Nëse sistemi synon të jetë vërtet i qasshëm dhe i barabartë për të gjithë, është e domosdoshme të reduktohen pengesat formale dhe të sigurohet mbështetje veçanërisht për ata që ndodhen në një pozitë të shumëfishtë të cenueshme

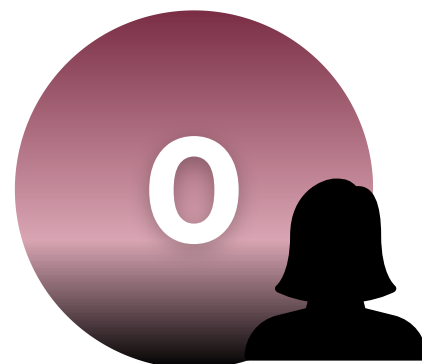
5.5. Diskriminimi interseksional

raste të diskriminimit
të vërtetuar

diskriminim
interseksional

gratë e
margjinalizuara

Gjatë gjashtë tremujorëve të monitorimit, Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi ka konstatuar diskriminim në vetëm nëntë raste sipas ankesave të paraqitura nga gratë, që përfaqëson rreth 3,8% të numrit të përgjithshëm të ankesave të paraqitura nga gratë. Nga këto nëntë raste, vetëm dy janë identifikuar si diskriminim interseksional.

Veçanërisht shqetësues është fakti se te ankesat e paraqitura nga gratë nga komunitetet e margjinalizuara nuk është konstatuar asnjë rast diskriminimi. Ky konstatim tregon për një problem të rëndësishëm: edhe pse këto gra janë të ekspozuara ndaj rrezikut real nga forma të shumëfishta dhe të ndërthurura të diskriminimit, qasja e tyre në mekanizmat e mbrojtjes nuk rezulton me njohje formale të shkeljes.

Numri i ulët i rasteve të konstatuara tregon gjithashtu për një zbatim të kufizuar të qasjes interseksionale në analizën institucionale, gjë që është veçanërisht e rëndësishme pasi gratë nga komunitetet e marginalizuara shpesh përballen me forma të shumëfishta të diskriminimit, duke kombinuar faktorë gjinorë, socialë dhe ekonomikë.

E përmbledhur, këto të dhëna theksojnë sfidën thelbësore në sistemin për mbrojtje nga diskriminimi: edhe kur gratë arrijnë të drejtohen te institucioni, veçanërisht ato nga grupet e cenueshme dhe të marginalizuara, rezultatet rrallë e njohin përvojën e tyre të diskriminimit. Ky konstatim e konfirmon nevojën për përmirësimin e qasjes, zbatimin e qasjes interseksionale dhe sigurimin e mbrojtjes efektive për të gjitha kategoritë e grave, veçanërisht për ato që përballen me forma të shumëfishta dhe të ndërthurura të diskriminimit

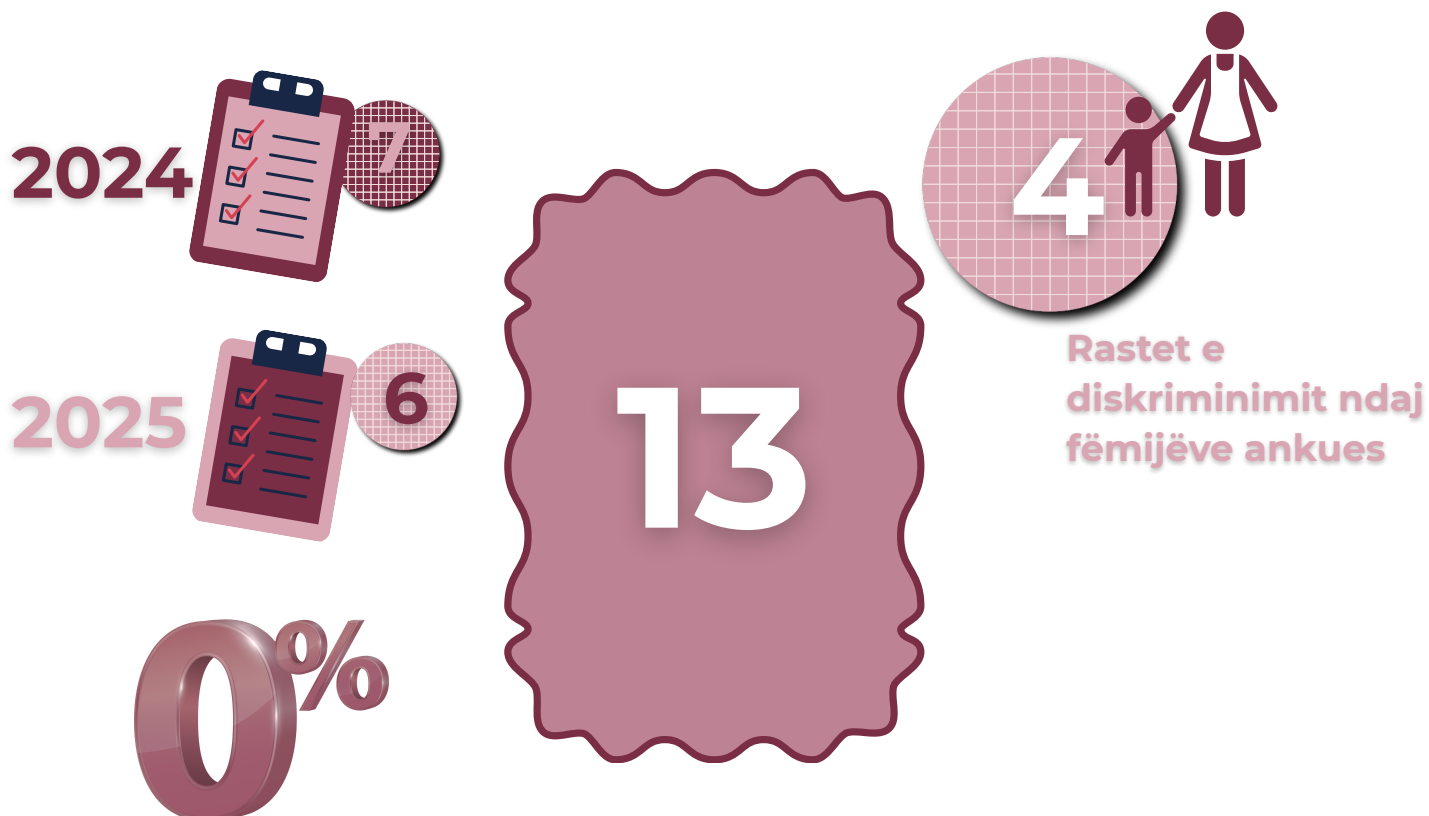
5.6. Mendimet e KPMD-së për rastet e diskriminimit të paraqitura nga gra nga komunitetet e marginalizuara në Rajonin planor të Shkupit (2025)

Gjatë vitit 2025, Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMD) ka konstatuar diskriminim **në 13 raste sipas ankesave të paraqitura nga gra me vendbanim në komunat e Rajonit planor të Shkupit**. Nga këto raste:

- **7 janë nga ankesa të paraqitura në vitin 2024**, procedura dhe vendimmarrja e të cilave ka përfunduar në vitin 2025.
- **6 janë ankesa të paraqitura dhe të përfunduara në vitin 2025.**

Është e rëndësishme të theksohet se **4 nga 13 mendime i referohen diskriminimit ndaj fëmijëve të paraqitëseve**, gjë që tregon rolin e grave si bartëse të përgjegjësisë familjare dhe cenueshmërinë e familjeve të tyre.

Asnjë rast nuk i referohet diskriminimit ndaj grave që i përkasin komuniteteve të marginalizuara, gjë që e konfirmon shqetësimin se këto grupe grash mbeten institucionalisht të padukshme, edhe kur arrijnë të kenë qasje në mekanizmat e mbrojtjes. Mungesa e diskriminimit të konstatuar në këto raste nuk mund të interpretohet si dëshmi për mungesë të shkeljeve, por si indikator i zbatimit të kufizuar të qasjes interseksionale në analizën e lëndëve.

Rastet e diskriminimit ndaj grave nga komunitetet e marginalizuara

Përfundimi është se, pavarësisht ekzistimit të mekanizmave të mbrojtjes, **barazia thelbësore dhe mbrojtja efektive e grave të marginalizuara mbeten seriozisht të kufizuara**, gjë që e konfirmon nevojën për ndryshime strukturore dhe masa proaktive për përfshirjen e këtyre grupeve në sistemin e mbrojtjes.

6. Bashkëpunimi me KPMD-në dhe padia actio popularis

Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut vendosi një bashkëpunim të strukturuar dhe të vazhdueshëm me Komisionin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMD), si mekanizëm kyç i pavarur për mbrojtje nga diskriminimi në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Ky bashkëpunim u formalizua përmes një Memorandumi për bashkëpunim, me qëllim të avancimit të përgjigjes institucionale ndaj diskriminimit, veçanërisht në rastet që prekin gratë nga komunitetet e marginalizuara, si dhe forcimin e përdorimit strategjik të mekanizmave juridikë për mbrojtje nga diskriminimi.

Bashkëpunimi me KPMD-në u zhvillua në disa nivele: shkëmbim informacioni dhe të dhënash relevante për veprimin sipas ankesave për diskriminim, ndjekje të zbatimit të standardeve për trajtim të barabartë, si dhe avancim të kuptimit dhe zbatimit praktik të konceptit të diskriminimit interseksional. Veçanërisht e rëndësishme ishte se KPMD, në përputhje me nenin 18 paragrafi 1 pika 18 të Ligjit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, ka autorizim të iniciojë procedura gjyqësore ose të paraqitet si ndërhyrëse në procedura gjyqësore për mbrojtje nga diskriminimi, gjë që mundëson mbështetje institucionale për raste me interes publik. Kjo mundësi u shfrytëzua përmes paraqitjes së përbashkët të një padie me interes publik nga Komisioni së bashku me Komitetin e Helsinkit për të Drejtat e Njeriut.

6.1. Padia actio popularis si mekanizëm strategjik për mbrojtjen nga diskriminimi

Në kuadër të praktikës së tij për mbrojtje nga diskriminimi, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut përdor rregullisht **padi për mbrojtje nga diskriminimi me interes publik (actio popularis)**, si instrument për avancimin sistematik të të drejtave të grupeve të cënueshme. Ky instrument juridik, i paraparë në nenin 35 të Ligjit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, u mundëson shoqatave, fondacioneve dhe organizatave të tjera të paraqesin padi në raste kur ekziston sjellje e mundshme diskriminuese që prek një numër më të madh personash ose probleme sistemike

Shembull i një praktike të tillë është aktgjykimi i Gjykatës Themelore Civile në Shkup, ku u konstatua segregimi i fëmijëve romë në procesin arsimor. Gjykata vendosi se disa organe shtetërore, përfshirë Qeverinë, Ministrinë e Arsimit dhe Shkencës, Ministrinë e Punës dhe Politikës Sociale, Ministrinë e Shëndetësisë, Inspektoratin Shtetëror të Arsimit dhe komunat Manastir dhe Shtip, kanë kryer diskriminim – segregim të fëmijëve romë, duke shkelur parimet e barazisë dhe mosdiskriminimit. Aktgjykimi rezultoi pas padisë me interes publik të paraqitur nga Komiteti i Helsinkit, në kuadër të së cilës Komiteti paraqiti disa prova për diskriminimin sistemik ndaj nxënësve romë.¹⁰

Gjykata e Apelit Shkup e konfirmoi diskriminimin ndaj personave me aftësi të kufizuara gjatë ushtrimit të së drejtës së votës nga ana e Qeverisë dhe Komisionit Shtetëror të Zgjedhjeve. Gjykata vlerësoi se institucionet nuk kanë siguruar masa të përshtatshme për qasshmëri dhe përshtatje të arsyeshme, me çka është kufizuar pjesëmarrja aktive e personave me aftësi të kufizuara në procesin zgjedhor. Në aktgjykim u theksua se institucionet kanë detyrim të eliminojnë pengesën sistematike dhe të sigurojnë qasje të barabartë në votim. Në procedurë, KPMD mori pjesë si amicus curiae, duke paraqitur mendime profesionale që e forcuan argumentimin dhe e afirmuan rolin e institucioneve për barazi dhe mosdiskriminim.¹¹

Në të dy procedurat, me kërkesë të Komitetit, Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMD) u përfshi nga gjykata për të vepruar si amicus curiae (mik i gjykatës), gjë që i mundësoi të ofrojë interpretimet e veta ekspertë mbi standardet përkatëse ndërkombëtare dhe të theksojë rekomandimet nga dokumente kyçe, përfshirë dokumentet e punës të Bashkimit Evropian për përfshirjen e Romëve. Ky lloj pjesëmarrjeje e rriti cilësinë e argumentimit juridik në procesin gjyqësor, duke nxitur gjithashtu një vetëdije më të madhe institucionale për segregimin si problem sistemik që kërkon politika të integruara të integritetit dhe masa të mëtejshme mbrojtëse. Në kuadër të këtij bashkëpunimi, një shembull veçanërisht i rëndësishëm i përdorimit strategjik të mekanizmave juridikë për mbrojtje nga diskriminimi paraqet paraqitja e një padie actio popularis nga Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut, në partneritet me KPMD-në, për mbrojtje nga diskriminimi me interes publik, e cila i referohet diskriminimit sistemik ndaj bujqëve individuale – grave nga zonat rurale.

¹⁰ Shiko më shumë në <<https://mhc.org.mk/news/osnovniot-graganski-sud-utvrđi-segregacija-na-decata-romi-vo-obrazovniot-proces/>>

¹¹ Shiko më shumë në <<https://mhc.org.mk/news/potvrđena-e-direktnata-diskriminacija-vrz-licata-so-poprechenost-pri-ostvaruvanje-na-nivnoto-pravo-na-glas-od-strana-na-vladata-i-drzhavnata-izborna-komisija/>>

Bashkëpunimi me Komisionin u thellua më tej, pasi në kuadër të projektit u paraqit edhe një padi tjetër *actio popularis*, e drejtuar kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut, përkatësisht kundër Qeverisë dhe Ministrisë së Shëndetësisë, për shkak të një rregullative ligjore që i përjashton bujqet individuale nga e drejta për kompensim të pagës gjatë mungesës nga puna për shkak të shtatzënisë, lindjes dhe amësisë, si dhe nga e drejta për kompensim gjatë pamundësisë së përkohshme për punë për shkak të sëmundjes dhe lëndimit. Edhe pse këto gra kanë statusin e të siguruarve të detyrueshëm në sigurimin shëndetësor dhe paguajnë rregullisht kontribute, ato janë vendosur në një pozitë më të pafavorshme në krahasim me kategoritë e tjera të të siguruarve, gjë që përbën diskriminim indirekt, të vazhdueshëm dhe interseksional.

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, duke vepruar sipas një ankese në vitin 2023,¹² konstatoi ekzistimin e diskriminimit indirekt dhe interseksional mbi bazë të gjinisë biologjike, gjinisë, statusit personal (bujqe nga zonat rurale) dhe përkatësisë në një grup të marginalizuar, duke theksuar se bëhet fjalë për një problem sistematik që rrjedh nga korniza ligjore, e jo për një rast të izoluar.

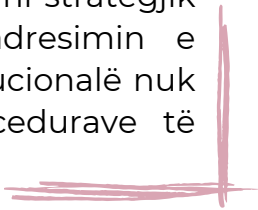
Vlera e veçantë e kësaj padie qëndron në dimensionin e saj të qartë interseksional. Gratë – bujqet individuale përballen me forma të shumëfishta dhe të ndërlidhura të pabarazisë: diskriminim mbi bazë të gjinisë biologjike dhe gjinisë, diskriminim të lidhur me statusin e tyre personal dhe profesional, si dhe marginalizim të lidhur me jetesën në zonat rurale. Ky kombinim faktorësh rezulton me rrezik të shtuar nga varfëria, shëndet të dëmtuar dhe qasje të kufizuar në të drejta themelore sociale dhe shëndetësore, gjë që është dokumentuar në mënyrë të detajuar edhe përmes analizave dhe hulumtimeve përkatëse të organizatave të shoqërisë civile.

Pavarësisht se Qeveria ka miratuar programe të veçanta vjetore për mbështetje financiare të grave që ushtrojnë veprimtari bujqësore, të dhënat tregojnë se këto masa kanë përfshirje të kufizuar dhe zbatim të pamjaftueshëm, duke mos siguruar një zgjidhje të qëndrueshme dhe sistemike për diskriminimin ekzistues. Fakti që në vitin 2023 dhe 2024 vetëm nga një bujqe ka realizuar të drejtën për kompensim tregon për joefikasitetin e zgjidhjeve të tilla ad-hoc dhe e konfirmon nevojën për ndryshime ligjore, siç ka theksuar edhe KPMD në rekomandimet e saj.

¹² Mendimi i Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, nr. i arkës 08-119/3, datë 03.03.2023.

Ky shembull i bashkëpunimit me KPMD-në dhe përdorimit të padisë actio popularis ka rëndësi thelbësore për monitorimin e veprimit të Komisionit dhe për sistemin më të gjerë të mbrojtjes nga diskriminimi. Ai tregon se, përveç ankesave individuale, procedurat strategjike gjyqësore me interes publik janë një mjet kyç për adresimin e diskriminimit strukturor dhe sistemik, veçanërisht kur bëhet fjalë për gratë nga komunitetet e marginalizuara. Njëkohësisht, një qasje e tillë e forcon rolin e KPMD-së si aktor aktiv në luftën kundër diskriminimit dhe kontribuon në avancimin e kornizës ligjore dhe institucionale për barazi dhe mosdiskriminim në Republikën e Maqedonisë së Veriut.

Këto raste tregojnë se, përveç ankesave individuale, veprimi strategjik gjyqësor paraqet një mjet të domosdoshëm për adresimin e diskriminimit sistemik, veçanërisht kur mekanizmat institucionalë nuk sigurojnë mbrojtje mjaftueshëm efektive përmes procedurave të rregullta.

7. PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Analiza e ankesave të paraqitura para Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi gjatë periudhës prej gjashtë tremujorësh zbulon një sërë trendesh të rëndësishme që pasqyrojnë pabarazinë strukturore në funksionimin e sistemit për mbrojtje nga diskriminimi. Gratë përbëjnë pak më shumë se një të tretën e numrit të përgjithshëm të paraqitësve, gjë që tregon se ato përfaqësojnë një pjesë të konsiderueshme, por jo dominuese të përdoruesve të mekanizmave të mbrojtjes. Në të njëjtën kohë, gratë e marginalizuara pothuajse nuk e përdorin mekanizmin e mbrojtjes, gjë që tregon për ekzistimin e pengesave të shumëfishta në qasjen ndaj institucioneve. Ekzistojnë gjithashtu pabarazi të theksuara rajonale – më shumë se gjysma e ankesave të paraqitura nga gratë vijnë nga Rajoni planor i Shkupit, gjë që e thekson përqendrimin territorial të qasjes në mekanizmat e mbrojtjes. Shkalla e diskriminimit të konstatuar është jashtëzakonisht e ulët, gjë që e kufizon efektivitetin e sistemit dhe njohjen formale të shkeljes, ndërsa qasja interseksionale pothuajse nuk zbatohet në praktikë, edhe pse gratë nga komunitetet e marginalizuara janë më shpesh të ekspozuara ndaj formave të shumëfishta të diskriminimit.

Këto të dhëna tregojnë se, edhe pse formalisht ekziston një mekanizëm për mbrojtje nga diskriminimi, përdorimi dhe efektiviteti i tij të gratë nga komunitetet e marginalizuara është minimal. Numri i ulët i ankesave, mungesa e diskriminimit të konstatuar dhe pabarazia rajonale tregojnë se sistemi nuk siguron mbrojtje të barabartë dhe efektive për të gjithë. Kalimi nga barazia formale në barazi thelbësore kërkon masa aktive për afrimin e mekanizmave të qytetare, thjeshtimin e procedurave, institucionalizimin e qasjes interseksionale dhe përmirësimin e sistemit për mbledhjen dhe analizën e të dhënave, me qëllim planifikimin e ndërhyrjeve të targetuara dhe efektive për grupet e cenueshme.

Rekomandime

Për të siguruar qasje reale dhe efektive në mekanizmat institucionale për mbrojtje nga diskriminimi, është e domosdoshme që Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi të zhvillojë një qasje të integruar dhe proaktive të orientuar drejt nevojave të grupeve të cenueshme dhe të marginalizuara.

Të dhënat dhe analizat e deritanishme tregojnë se ekzistenca formale e mekanizmave nuk është e mjaftueshme nëse ato nuk janë të përshtatura me realitetin social dhe me pengesat konkrete me të cilat përballen gratë nga komunitetet e marginalizuara.

Në këtë drejtim, është me rëndësi thelbësore që Komisioni të forcojë praninë e tij në terren dhe të afrohet në mënyrë aktive me gratë që jetojnë në kushte të cenueshmërisë së shumëfishtë. Organizimi i fushatave informuese në terren në zonat rurale dhe në komunitetet ku jetojnë gra të marginalizuara do të mundësonte kontakt të drejtpërdrejtë me përdoruese të mundshme të mekanizmit dhe tejkalimin e pengesave informuese dhe psikologjike. Për më tepër, vendosja e zyrave mobile dhe vizitat e rregullta në institucionet lokale do të kontribuonin në uljen e distancës institucionale dhe në ndërtimin e besimit në sistem. Një qasje e tillë duhet të bazohet edhe në bashkëpunim të strukturuar me organizatat lokale të shoqërisë civile dhe me grupet joformale që punojnë me gra nga komuniteti LGBTI, gra që përdorin drogë, punëtore të seksit, gra të dënuara dhe gra të pastreha, pasi pikërisht këta aktorë kanë krijuar besim dhe kanë njohuri të drejtpërdrejta për nevojat reale të komuniteteve.

Përveç afrimit me komunitetet, është e domosdoshme edhe thjeshtësimi thelbësor i procedurave para Komisionit. Shkalla e lartë e refuzimit të ankesave tregon se kërkesat procedurale përbëjnë një pengesë të rëndësishme, veçanërisht për personat me burime të kufizuara juridike, arsimore ose institucionale. Ridizajnimi i formularëve, thjeshtësimi gjuhësor i dokumenteve dhe përdorimi i një gjuhe administrative të qartë dhe të kuptueshme do të kontribuonin në rritjen e suksesit të ankesave të paraqitura. Për më tepër, njoftimi aktiv për elementet që mungojnë në parashtresa, në vend të hedhjes automatike poshtë të tyre, do të mundësonte që një numër më i madh rastesh të arrijnë në shqyrtim merititor. Në këtë drejtim, sigurimi i ndihmës juridike të detyrueshme dhe në kohë për kategoritë e cenueshme është kyç për eliminimin e pengesave institucionale dhe për sigurimin e qasjes së barabartë në drejtësi.

Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet vendosjes së masave të posaçme për mbështetjen e grave nga zonat rurale, grave nga komuniteti LGBTI, grave që përdorin drogë, punëtoreve të seksit, grave të dënuara dhe grave të pastreha.

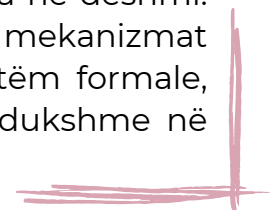
Organizimi i sesioneve informuese lokale dhe sigurimi i mbështetjes në terren në bashkëpunim me qendrat për punë sociale, institucionet lokale dhe organizatat e shoqërisë civile do të mundësonte identifikim më efikas të rasteve të diskriminimit dhe procesimin e tyre institucional. Thjeshtësimi i qasjes në dokumente dhe formularë, si dhe mundësia për paraqitje të asistuar të ankesave, do të kontribuonte që grupet e cënueshme të mund të përdorin mekanizmat e mbrojtjes në mënyrë të pavarur ose me mbështetje minimale.

Paralelisht me avancimin e qasjes, është e domosdoshme që Komisioni në mënyrë sistematike të përmirësojë praktikën e mbledhjes, përpunimit dhe analizës së të dhënave për diskriminimin. Regjistrimi më i detajuar i përkatësisë së paraqitësve në grupe të marginalizuara do të mundësonte identifikimin e atyre kategorive që janë më të ekspozuara ndaj diskriminimit, por që më rrallë i drejtohen mbrojtjes institucionale. Njëkohësisht, klasifikimi më i detajuar i llojit të diskriminimit dhe njohja e rasteve interseksionale, ku ndërthuren disa baza njëkohësisht, do të mundësonte një analizë më gjithëpërfshirëse dhe më të ndjeshme të rreziqeve reale. Ndjekja e diskriminimit të përsëritur ose të shumëfishtë do të kontribuonte në identifikimin e problemeve sistematike dhe modeleve institucionale, ndërsa analiza e rezultateve të procedurave sipas kategorive të paraqitësve do të mundësonte vlerësimin e efektivitetit dhe drejtësisë së përgjigjes institucionale.

Një qasje e tillë do t'i mundësonte Komisionit të kalojë nga veprimi formal drejt një veprimi analitik dhe thelbësor ndaj ankesave për diskriminim, si dhe të krijojë politika dhe masa të bazuara në dëshmi. Me këtë do të kontribuohet në forcimin e besimit në mekanizmat institucionalë dhe në sigurimin e barazisë reale, e jo vetëm formale, veçanërisht për gratë që më së shpeshti mbeten të padukshme në sistemin për mbrojtje nga diskriminimi

Literatura e përdorur

- Raporti vjetor për punën e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi për vitin 2024 (viti 2025)
- Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave – CEDAW), miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së më 18 dhjetor 1979, neni. 2, 3 dhe 15.
- Rekomandimi i përgjithshëm nr. 33 për qasjen e grave në drejtësi, Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave, 2015
- Karta e të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian (2000/C 364/01) neni 21.
- Komisioni Evropian, Raporti i progresit për Maqedoninë e Veriut (2025)
- Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore (FRA), Anketa EU-MIDIS II
- Rekomandimi i përgjithshëm nr. 33 për qasjen e grave në drejtësi, Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave, CEDAW (2015)
- Aktgjykim i Gjykatës Themelore Civile në Shkup
<https://mhc.org.mk/news/osnovniot-graganski-sud-utvrdis-segregacija-na-decata-romi-vo-obrazovniot-proces/>
- Aktgjykim i Gjykatës së Apelit Shkup
<https://mhc.org.mk/news/potvrdena-e-direktnata-diskriminacija-vrz-licata-so-poprechenost-pri-ostvaruvanje-na-nivnoto-pravo-na-glas-od-strana-na-vladata-i-drzhavnata-izborna-komisija/>

